МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ І ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Інституційно-правові основи Європейського Союзу

(назва навчальної дисципліни)

освітній ступінь бакалавр
(назва освітнього ступеня)

галузь знань 03 Гуманітарні науки
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 032 Історія та археологія
(код і назва спеціальності)

освітня програма Історія та археологія: історія. Європейські студії
(код і назва спеціальності)

тип дисципліни обов'язкова
(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

Ізмаїл – 2019

ПОГОДЖЕНО:
Гарант освітньо-професійної програми

_____ В.В. Дроздов
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:
кафедрою української і всесвітньої історії та культури
протокол № 2 від 3.09.2019 р.

Завідувач кафедри _____ В.Г.Церковна
(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:
Голова науково-методичної ради факультету української філології та соціальних наук

_____ І.Б. Циганок
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми: д.п.н. професор кафедри української і всесвітньої історії та культури Кічук Я.В.

Рецензенти програми: доц. кафедри української і всесвітньої історії та культури Церковна В.Г.

© Кічук Я.В., 2019
© ІДГУ, 2019

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	***Заочна***
Кількість кредитів:4	*Лекції*:	
	24	
Модулів: 1	*Практичні заняття*:	
Загальна кількість годин:120		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом:4	*Лабораторні заняття:*	
Семестр: 8	*Семінарські заняття*:	
	22	
Тижневе навантаження (год.): - аудиторне:4 - самостійна робота:8	*Консультації:*	
	2	
	Індивідуальні заняття:	
Форма підсумкового контролю: ***іспит***		
Мова навчання: ***українська***	*Самостійна робота:*	
	72	

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Інституційно-правові основи права Європейського Союзу» є сукупність суспільних відносин, які складаються в процесі здійснення влади, порядку її формування та взаємодії між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади в країнах-учасниках Європейського Союзу.

Метою є формування у здобувачів вищої освіти сучасних теоретичних знань, практичних умінь і навичок про основи права Європейського Союзу, систему інститутів ЄС, опанування основних положень теорії і практики діяльності регіональної міжнародної організації – Європейського Союзу та євроінтеграційних процесів, учасником яких є Україна.

Передумови для вивчення дисципліни: «Соціально-політичні студії», «Історія європейської інтеграції».

Міждисциплінарні зв'язки: «Історія країн Центрально-Східної Європи», «Історія європейської інтеграції», «Новітня історія країн Західної Європи».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення навчальної дисципліни «Інституційно-правові основи права Європейського Союзу» передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми «Історія та археологія: історія. Європейські студії».

Інформація про компетентності та відповідні їм програмні результати навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр програмних результатів	Програмні результати навчання

Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК 10	Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	ПРН 6 ПРН 20	Демонструвати знання етапів та особливостей європейської інтеграції, її впливу на політичний та соціокультурний розвиток європейських країн, розуміти значення євроінтеграційних процесів для сучасного розвитку української держави та суспільства. Пояснювати важливість демократичних цінностей, вироблених у процесі історичного розвитку.
Фахові компетентності (ФК)			
ФК 15	Здатність володіти знаннями з історії європейської інтеграції та Європейського Союзу як етапу сучасної європейської історії в порівняльній перспективі.	ПРН 20	Пояснювати важливість демократичних цінностей, вироблених у процесі історичного розвитку.
ФК 16	Здатність критично усвідомлювати взаємозв'язок між сучасною ситуацією в європейському співтоваристві та процесами минулого.	ПРН 6	Демонструвати знання етапів та особливостей європейської інтеграції, її впливу на політичний та соціокультурний розвиток європейських країн, розуміти значення євроінтеграційних процесів для сучасного розвитку української держави та суспільства.

Матриця відповідності компетентностей результатам навчання за дисципліною

Шифр компетентності	**Результати навчання**			
	Знання	**Уміння**	**Комунікація**	**Автономність та відповідальність**
ЗК 10	ПРН 6	ПРН 20		
ФК 15		ПРН 20		
ФК 16			ПРН 6	

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	**Назви модулів / тем**	**Кількість годин (денна форма навчання)**						
		Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота
1	Тема 1: Історичні засади розвитку Європейського Союзу	4	2	2	-	-	-	6
2	Тема 2: Правова система Європейського Союзу. Джерела та принципи права Європейського Союзу.	4	2	2	-	-	-	6
3	Тема 3: Правовий статус людини та громадянина в Європейському Союзі.	4	2	2	-	-	-	6
4	Тема4:Правоохоронна діяльність	4	2	2	-	-	-	6

	та правоохоронні структури Європейського Союзу.							
5	Тема 5: Інститути Європейського Союзу.	4	2	2	-	-	-	6
6	Тема 6: Інтеграція України в Європейський Союз: правові основи.	4	2	2	-	-	-	6
7	Тема 7:Законодавчий процес в Європейському Союзі.	4	2	2	-	-	-	6
8	Тема 8: Правові основи зовнішньополітичних відносин Європейського Союзу.	4	2	2	-	-	-	6
9	Тема 9: Вільний рух товарів в Європейському Союзі. Свобода руху капіталу.	2	2	-	-	-	-	6
10	Тема 10:Торговельне право Європейського Союзу.	4	2	2	-	-	-	6
11	Тема 11: Екологічне право ЄС	4	2	2	-	-	-	6
12	Тема 12: Кримінальне право ЄС	4	2	2	-	-	-	6
13.	Консультація	2	-	-	-	2	-	-
Разом:120		48	24	22	-	2	-	72

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Історичні засади розвитку Європейського Союзу

Історія розвитку ідей про створення об'єднаної Європи. Проблеми визначення правового статусу ЄС. Ознаки міжнародної міжурядової організації, притаманні ЄС. Правосуб'єктність ЄС у міжнародному праві, комунітарному праві та національному праві держав-членів. Основні принципи функціонування Європейського Союзу. Символи Європейського Союзу. Членство у Європейському Союзі. Механізми інтеграції держав-членів Європейського Союзу. Загальні засади Європейського Союзу як умова створення Союзу. Сприяння соціально-економічному прогресу. Затвердження спеціальної політики щодо особливості Європейського Союзу на міжнародній арені. Посилення захисту прав та інтересів громадян. Зміцнення співробітництва в галузі юстиції і внутрішніх справ. Історичні етапи створення і діяльності Європейського Союзу від Єдиного об'єднання вугілля і сталі до Єдиного економічного союзу. Передумови створення Європейського Союзу. Правові засади Європейського Союзу щодо суб'єктів громадян, їх правоздатності й дієздатності. Дія норм у внутрішньому правопорядку для членів союзу. Система континентального права і норми права Європейського Союзу. Принцип дії Acquis communautaire. Правосуб'єктність союзу як юридичної особи.

Тема 2. Правова система Європейського Союзу. Джерела та принципи права Європейського Союзу.

Поняття та визначення права Європейського Союзу. Структура права Європейського Союзу. Співвідношення європейського права та права

Європейського Союзу. Право Європейського Союзу в системі міжнародного права. Суб'єкти права Європейського Союзу.

Загальні принципи права Європейського Союзу. Принцип lex posterior derogat priori у праві Європейського Союзу. Дія норм європейського права у часі та просторі. Юрисдикція співтовариств та право Європейського Союзу. Співвідношення права Європейського Союзу з національним правом держав-членів. Розподіл повноважень між Співтовариством і державами-членами. Пряме застосування права Європейського Союзу. Доктрина верховенства права Європейського Союзу.

Поняття джерела європейського права. Система джерел європейського права. Загальна характеристика джерел права Європейського Союзу: основні, допоміжні. Система актів Європейського Союзу: регламенти, директиви, рішення, рекомендації, висновки. Первинне право Європейського Союзу. Вторинне право Європейського Союзу. Міжнародні договори як джерело права Європейського Союзу. Установчі договори як основні джерела права Євросоюзу. Допоміжні джерела права ЄС.

Тема 3. Правовий статус людини та громадянина в Європейському Союзі.

Поняття правового статусу людини та громадянина в Європейському Союзі. Джерела правового регулювання правового статусу людини та громадянина в Європейському Союзі. Права, свободи та обов'язки людини та громадянина в Європейському Союзі. Еволюція прав, свобод та обов'язків людини та громадянина в Європейському Союзі. Основні положення Хартії основних прав від 7 грудня 2000 р. Гарантії прав, свобод та обов'язків людини та громадянина в Європейському Союзі. Компетенція Ради Європейського Союзу та Європейського Союзу в сфері захисту прав людини. Принципи субсидіарності. Європейський омбудсмен: поняття та особливості діяльності. Поняття «Громадянство Європейського Союзу». Основні групи прав громадян Європейського Союзу.

Основні засади вільного пересування осіб в Європейському Союзі. Вільне пересування працівників. Блакитна карта Європейського Союзу. Свобода ділового заснування в Європейському Союзі. Свобода надання та отримання послуг в Європейському Союзі. Свобода пересування та проживання в Європейському Союзі громадян третіх країн. Міграційне законодавство Європейського Союзу.

Правове регулювання безвізового режиму між Україною та Європейським Союзом. Поняття механізму призупинення безвізового режиму. Комітет постійних представників у Європейському Союзі: історія створення, структура та компетенція. Роль Комітету постійних представників у Європейському Союзі, Ради Європейського Союзу та Європейського Парламенту в наданні Україні безвізового режиму між Україною та Європейським Союзом.

Тема 4. Правоохоронна діяльність та правоохоронні структури Європейського Союзу.

Засади правоохоронного співробітництва в Європейському Союзі. Місце України в європейській взаємодії у сфері боротьби зі злочинністю. Правове регулювання єдиної політики у сферах правоохорони та правозахисту в Європейському Союзі.

Спільна кримінальна політика Європейського Союзу: історія та сучасність. Кримінально-правова кваліфікація протиправних дій в законодавстві Європейського Союзу. Гармонізація кримінально-процесуального права. Співробітництво держав-членів Європейського Союзу щодо розслідування кримінальних злочинів. Європейський ордер на арешт. Правовий статус та компетенція Європейського поліцейського управління. Органи Європейського поліцейського управління (Європолу).

Правовий статус, повноваження та органи Євроюсту.

Етапи формування європейської політики безпеки та оборони (ЄПБО). Цивільні та військові засоби реалізації європейської політики безпеки та оборони. Принцип індивідуальної та колективної самооборони. Європейське оборонне агентство.

Тема 5. Інститути Європейського Союзу.

Поняття та розвиток інституціональної системи Європейського Союзу. Співвідношення понять «інститут Європейського Союзу» та «орган Європейського Союзу». Основні та допоміжні інституції Європейського Союзу. Правовий статус Європейської Ради в системі органів Європейського Союзу, її відносини з Радою Європейського Союзу. Склад, порядок формування та скликання Європейської Ради. Рішення Європейської Ради.

Місце Європейського Парламенту в системі органів Європейського Співтовариства. Порядок формування Європейського Парламенту. Функції та повноваження Європейського Парламенту. Структура й організація роботи Європейського Парламенту.

Склад та порядок формування Ради Європейського Союзу. Повноваження Ради Європейського Союзу. Порядок та способи ухвалення рішень Радою Європейського Союзу.

Правовий статус Європейської Комісії. Порядок формування та склад Європейської комісії. Організаційна структура Європейської Комісії. Відповідальність Європейської комісії. Повноваження Європейської комісії. Порядок роботи та прийняття рішень Європейської комісії.

Європейський центральний банк: правовий статус, функції та керуючі органи. Європейський інвестиційний банк: правовий статус, функції та керуючі органи. Комітет регіонів: правовий статус, функції та склад.

Європейський соціально-економічний комітет: правовий статус, функції та склад.

Тема 6. Інтеграція України в Європейський Союз: правові основи.

Нормативно-правове регулювання вступу до Європейського Союзу. Основні процедурні етапи вступу до Європейського Союзу. Копенгагенські критерії. Політика розширення. Розширення Європейського Союзу і договір про приєднання.

Багатосторонні ініціативи Європейської політики сусідства та «Східного партнерства». Політико-правові засади європейської інтеграції України. Правова база відносин України та Європейського Союзу. Основна мета та функції Українсько-Європейського дорадчого центру з питань законодавства (UEPLAC). Основна мета Плану дій Україна-ЄС від 21 лютого 2005 р. Інституціоналізація процесу адаптації українського законодавства до права Європейського Союзу. Євроінтеграційне законодавство України. Стан та перспективи адаптації законодавства України до acquis communautaire. Основні положення Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 р.

Тема 7. Законодавчий процес в Європейському Союзі.

Поняття «законодавчий процес», «законодавчі процедури» в праві Європейського Союзу. Правове регулювання законодавчого процесу в Європейському Союзі.

Особливості звичайної законодавчої процедури відповідно до положень Лісабонського договору 2007 р. Спеціальна законодавча процедура. Процедура консультацій. Процедура сумісного прийняття рішень. Бюджетна процедура. Процедура укладання міжнародних угод.

Право законодавчої ініціативи. Повноваження Європейського парламенту в законодавчому процесі Європейського Союзу.

Тема 8. Правові основи зовнішньополітичних відносин Європейського Союзу.

Зовнішньополітична діяльність Європейського Союзу. Співробітництво із третіми країнами та гуманітарна допомога. Відносини Європейського Союзу з міжнародними організаціями. Делегації Європейського Союзу. Історія і етапи розвитку Спільної зовнішньої політики і політики безпеки. Поняття, цілі і завдання Спільної зовнішньої політики і політики безпеки. Джерела Спільної зовнішньої політики і політики безпеки.

Договірна практика Європейського Союзу: двосторонні, багатосторонні та змішані договори. Правоздатність Союзу щодо укладання міжнародних угод. Процедури укладання міжнародних угод. Види угод, що укладаються Європейським Союзом. Правова база укладання міжнародних угод. Угоди, що регулюють економічне та політичне співробітництво між Європейським Союзом та іншими країнами.

Співробітництво з третіми країнами і гуманітарна допомога. Система представництва Європейського Союзу в зовнішніх зносинах.

Тема 9. Вільний рух товарів в Європейському Союзі. Свобода руху капіталу.

Поняття та елементи внутрішнього ринку як мети Європейського Союзу. Поняття товару у праві Європейського Союзу. Принцип взаємного визнання. Фіскальні та нефіскальні заходи. Свобода вільного руху товарів. Заборона дискримінаційного оподаткування.

Поняття капіталу та руху капіталу. Принцип свободи руху капіталу. Винятки (дозволені обмеження) з принципу свободи руху капіталу та їх застосування. Особливості регулювання надання фінансових послуг і

діяльності кредитних установ. Абсолютне (досконале) взаємне визнання та недосконале взаємне визнання.

Тема 10. Торговельне право Європейського Союзу.

Поняття та джерела торгового права Європейського Союзу. Правові особливості спільної торговельної політики Європейського Союзу.

Правове регулювання експорту товарів. Тарифне регулювання імпорту. Інтегрований тариф. Поняття режиму генералізованих тарифних преференцій. Нетарифне регулювання імпорту. Антидемпінгові заходи. Антисубсидійні заходи. Поняття торговельного бар'єру та галузі виробництва Європейського Союзу. Заходи проти торговельних бар'єрів. Поняття демпінгу за торговим правом Європейського Союзу. Регулювання кількісних обмежень.

Тема 11. Екологічне право ЄС

Поняття, система та джерела екологічного права ЄС. Політика ЄС у сфері навколишнього середовища. Принципи права ЄС у сфері навколишнього середовища. Горизонтальний сектор. Орхуська Конвенція. Директива стосовно доступу до інформації про навколишнє середовище. Директиви про оцінку впливу на навколишнє середовище. Сектор якості атмосферного повітря. Рамкова Директива про якість атмосферного повітря. Сектор управління відходами. Режим використання та утилізації «старих» транспортних засобів. Регламент стосовно здійснення нагляду та контролю за транскордонним перевезенням відходів. Якість водних ресурсів. Рамкова Директива у сфері водної політики. Особливе використання води. Директива про питну воду. Директива Союзу про захист водного середовища. Охорона природи. Директива про природне середовище. Збереження диких птахів. Регламент про види дикої флори і фауни, яким загрожує небезпека.

Тема 12 . Кримінальне право ЄС.

Співвідношення міжнародного кримінального права, європейського кримінального права та кримінального права ЄС. Кримінальне право в межах Першої опори. Співробітництво у сфері охорони порядку та правосуддя у кримінальних справах. Розвиток співпраці у сфері охорони порядку та правосуддя країн-членів Європейського Союзу. Шенгенська зона. Зближення національних норм та інститутів кримінального права. Політика ЄС щодо окремих злочинів. Corpus Juris. Зелена книга про створення посади Європейського прокурора. Відмивання грошей. Заходи в межах Першої опори ЄС. Заходи в межах Третьої опори ЄС. Корупція. Корупція в державному секторі. Корупція у приватному секторі. Розповсюдження наркотиків. Торгівля людьми та злочини проти дітей.. Рамкове рішення про торгівлю людьми. Рамкове рішення про боротьбу з сексуальною експлуатацією дітей та дитячою порнографією. Тероризм. Злочини проти довкілля.

5.2. Тематика семінарських занять.

Тема 1: Історичні засади розвитку Європейського Союзу.

Тема 2: Правова система Європейського Союзу. Джерела та принципи права Європейського Союзу. Вплив права Європейського Союзу на правові системи держав-членів.

Тема 3: Правовий статус людини та громадянина в Європейському Союзі. Громадянство Європейського Союзу. Вільне пересування осіб в Європейського Союзу. Шенгенське право.
Тема 4: Правоохоронна діяльність та правоохоронні структури Європейського Союзу.
Тема 5: Інститути Європейського Союзу.
Тема 6: Інтеграція України в Європейський Союз: правові основи.
Тема 7: Законодавчий процес в Європейському Союзі.
Тема 8: Правові основи зовнішньополітичних відносин Європейського Союзу.
Тема 9: Торговельне право Європейського Союзу.
Тема 10: Екологічне право ЄС.
Тема 11: Кримінальне право ЄС.

5.3. Організація самостійної роботи студентів.

№ з/п	Вид роботи	Форми звітності	
		д\ф	
	Підготовка до аудиторних занять та усіх видів контролю: - опрацювання лекційного матеріалу; - підготовка до семінарських занять; - підготовка до проміжного контролю.	**30** 10 15 5	 Опорний конспект лекцій, конспект семінарських занять
	Виконання індивідуальних завдань: - підготовка індивідуального науково-дослідного завдання (тези доповідей, наукова стаття); - складання термінологічного словника; - написання реферату;	**42** 20 10 12	 Індивідуальне науково-дослідне завдання (тези доповідей, наукова стаття). Термінологічний словник Реферат
	Разом	**72**	

Тематика індивідуальних (групових) завдань

Реферат – найпростіший вид наукової праці, яка має вид стислого викладу у письмовій формі суті певного питання або наукової проблеми, включає огляд відповідних інформаційних джерел.

Як результат завдання самостійної роботи студентів молодших курсів найчастіше використовують *інформативний реферат* - короткий виклад змісту одного або декількох документів з певної теми, що найповніше розкриває зміст документу (документів), основні теоретичні та фактичні відомості.

Розширений або оглядовий (багато джерельний) реферат містить відомості про певну кількість опублікованих і неопублікованих документів з однієї теми, викладені у вигляді зв'язного тексту.

Структуру реферату визначає декілька факторів, серед яких превалюючи є специфіка опрацьованих інформаційних джерел. Реферативний огляд наукової літератури на певну тему повинен складатися з таких структурних компонентів:

– *вступ*, у якому висвітлено актуальність теми й поставлених завдань;

- *основна частина*, у якій викладено стислий огляд і критичну оцінку наукових видань, їх порівняльне зіставлення, аргументацію висунутих положень, які автор вважає найважливішими;
- *висновки* із пропозиціями щодо подальшого використання набутих знань;
- *список використаної літератури*, що допомагає зорієнтуватися у виборі теми та обрати шлях наукового пошуку (не менше п'яти джерел).

При підготовці реферату обов'язково слід враховувати:

- реферат пишеться за планом (не менше чотирьох пунктів), який стисло розкриває зміст роботи;
- обсяг реферату має становити не менше, ніж 15 сторінок формату А4 з 1,5-ним інтервалом і розміром шрифту 14; титульна сторінка оформлюється з дотриманням правил нормативних документів;
- підготовка реферату здійснюється за допомогою інформаційних технологій (він має бути набраним у текстовому редакторі відповідно до правил набору і вимог оформлення текстів);
- для обчислень, побудови графіків та діаграм слід використовувати електронні таблиці.
- заслуховування рефератів відбувається під час семінарських занять або групових консультацій.

Критерії оцінювання реферату.

При захисті реферату враховується повнота і правильність розкритої обраної теми реферату, послідовність і логіка викладення, вміння студента застосовувати набуті знання, здатність аналізувати, оцінювати факти, події, прогнозувати результати діяльності.

Оцінка за виконання реферату виставляється в окрему колонку аудиторного журналу (розділ ІНДЗ).

Орієнтовний перелік тем для виконання самостійної роботи:

1. Історія становлення і розвитку європейської інтеграції після Другої світової війни.
2. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» як джерело, що визначає основні напрямки процесу адаптації законодавства України до права ЄС.
3. Основні риси Угоди про асоціацію між Україною і ЄС.
4. Співробітництво правоохоронних органів України з правоохоронними органами ЄС.
5. Співробітництво України та ЄС у сфері екології.
6. Співробітництво України та ЄС в рамках Європейської політики безпеки та оборони.
7. Участь України у програмі ЄС «Європейська політика сусідства»: мета, цілі. Двосторонній план дій Україна – ЄС.
8. Договір про заснування Європейського енергетичного співтовариства.
9. «Хвилі» розширення ЄС.

10. Лісабонський договір – новий етап у розвитку Європейського Союзу. Основні зміни.
11. Цінності ЄС, їх практичне значення.
12. Міжнародна правосуб'єктність ЄС та способи її реалізації. Правосуб'єктність ЄС за національними правом держав-членів.
13. Посилене співробітництво у ЄС: умови та процедура участі держав-членів.
14. Хартія про основоположні права Європейського Союзу 2000 р., її юридична сила, структура та зміст.
15. Інститути припинення та призупинення членства держав у Європейському Союзі.
16. Інститут громадянства Європейського Союзу.
17. Правовий статус Європейського Парламенту.
18. Правовий статус Європейської Комісії.
19. Правовий статус Європейської Ради.
20. Правовий статус Європейського Омбудсмана.
21. Європейське поліцейське відомство (Європол): його статус.
22. Основні процедури прийняття рішень в ЄС та суб'єкти законодавчого процесу.
23. Принцип верховенства права ЄС щодо національного права держав-членів.
24. Співвідношення права ЄС з міжнародним публічним правом.
25. Регламент і директива як джерела право ЄС.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

6.1. Форми поточного контролю: семінарські заняття, індивідуальні завдання.
6.2. Форми проміжного контролю: модульна контрольна робота.
6.3. Форми підсумкового контролю: екзамен.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Модульна контрольна робота

Модульна контрольна робота складається з 4 тестів, які містять лише одну правильну відповідь та 2 теоретичних питань.

1 варіант

Тестові завдання

1. **Що називається «первинним правом» Європейського Союзу?**
   а) нормативно-правові акти прийняті Європарламентом;
   б) система норм, які закріплюються в установчих договорах міжнародних організацій;
   в) прецедентні рішення Суду Європейських Співтовариств;
   г) національне законодавство держав-членів ЄС.
2. **Назвіть первинні джерела права Європейського Союзу.**
   а) протоколи;
   б) регламенти;
   в) декларації;

г) установчі договори.

3. Коли була створена Організація Північноатлантичного договору (НАТО)?

а) у 1957 році;
б) у 1951 році;
в) у 1949 році;
б) у 1947 році.

4. На який термін обирається Європейський Парламент?

а) два роки;
б) чотири роки;
в) п’ять років;
г) шість років

Теоретичні питання

1. Європейський Конвент та конституційна реформа ЄС. Лісабонський договір.
2. Захист прав людини та Європейське Співтовариство.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	**Оцінка за традиційною шкалою**	
	екзамен	залік
90-100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
51-69	задовільно	
1-50	незадовільно	не зараховано

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	**40 балів** (поточний контроль)	**10 балів** (проміжний контроль)	**50 балів** (підсумковий контроль)
Мінімальний пороговий рівень	**20 балів** (поточний контроль)	**6 балів** (проміжний контроль)	**25 балів** (підсумковий контроль)

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	**Критерії оцінювання навчальних досягнень**
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов’язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв’язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє

	навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	**Максимальна кількість балів**
Тези доповідей	5
Термінологічний словник	5
Реферат	5
Презентація	5

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Максимальна кількість балів за правильну відповідь на 1 тестове завдання – 1 б., за правильну відповідь на 1 теоретичне питання - 3 б. Загальна кількість – 10 балів. Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.

8.5. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Підсумковий контроль здійснюється відповідно до Положення ІДГУ «Про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачі вищої освіти в умовах ЄКТС».

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби для демонстрування презентацій (проектор), комп'ютер (ноутбук) для використання нормативної електронної бази.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Буряк П.Ю., Гупало О.Г. Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності: навч. пос. К., 2007, 243 с.
2. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу: хрестоматія / упоряд.: Б.В. Бабін. Одеса: Фенікс, 2012. 292 с.
3. Марчук М.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. Х.: ХНУВС, 2012. 236 с.
4. Моделі і механізми регулювання єврорегіонального співробітництва України: монографія / за заг. ред. І.В. Артьомова, О.М. Ващук, О.М. Руденко. Ужгород: «Гражда», 2013. 610 с.
5. Европейское право: учебник и практикум для академического бакалавриата / под ред. А. И. Абдуллина, Ю. С. Безбородова. М. : Издательство Юрайт, 2016. 238 с. Серия : Бакалавр. Академический курс.
6. Тюріна О.В. Основи права Європейського Союзу: навч. посіб. К.: ФОП О.С. Ліпкан, 2012. 100 с.
7. Карлін М.І. Фінанси країн Європейського Союзу: навч. посіб.: К.: Знання, 2011. 640 с.
8. Копійка В.В. Розширення Європейського Союзу та Україна: Монографія. К.: Логос, 2008. 352 с.
9. Правове регулювання енергозбереження в Європейському Союзі та в Україні: порівняльно-правове дослідження / С.Б. Барбелюк, С.Г. Голікова, В.Г. Дідик та ін. К.: Центр учб. літ., 2009. 168 с.
10. Право Європейського Союзу : навчальний посібник / відпов. ред. Петров Р. А.; Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Києво-Могилянська академія". Київ : Істина, 2010. 376 с.
11. Право Європейського Союзу: Навчальний посібник / За ред. Р.А. Петрова. – 4-е видання, змінене і доповнене. К.: Істина, 2011. 376 с.
12. Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали / за заг. ред. М. В. Буроменського. Х.: Фінн, 2010. 392 с.
13. Конституційні акти Європейського Союзу. Частина І/ Упорядник Г. Друзенко, за загальною редакцією Т. Качки. К.: Видавництво «Юстиніан», 2005. 512с.
14. Право Європейського Союзу : навч. посіб. / В.М. Бесчастний, В.П. Філонов, О.В. Філонов, В.М. Субботін та ін .; за ред. В.М. Бесчастного. 2-ге вид., стер. К. : Знання, 2011. 366 с.
15. Право Європейського Союзу: підручник / за ред. В. І. Муравйова. К.: Юрінком Інтер, 2011. 704 с.
16. Правове регулювання енергозбереження в Європейському Союзі та в Україні: порівняльно-правове дослідження / С.Б. Барбелюк, С.Г. Голікова, В.Г. Дідик та ін. К.: Центр учб. літ., 2009. 168 с.
17. Мільчарек Д. Європейський Союз та його місце в сучасному світі / Д. Мільчарек; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, Ін-т європейської інтеграції. Львів, 2008. 172 с.
18. Матіас Гердеґен Європейське право / Пер. з німецької. К.: «К.І.С.», 2008. 528 с

19. Європейське право. Право Європейського союзу. Кн. 1 : Інституційне право Європейського союзу / [Муравйов В. І. та ін.]. Київ : Ін Юре, 2015. 307 с.
20. Європейське право. Право Європейського союзу. Кн. 2 : Матеріальне право Європейського союзу / [Муравйов В. І. та ін.]. Київ : Ін Юре, 2015. 451 с.
21. Європейське право. Право Європейського союзу. Кн. 3 : Право зовнішніх зносин Європейського союзу / [В. І. Муравйов та ін.]. Київ : Ін Юре, 2015. 405 с.
22. 5.Право Європейського Союзу: підручник / за ред. О. К. Вишняков. Одеса: Фенікс, 2013. 883 с.
23. Право Європейського Союзу: навч. посібник / за ред. В. М. Бесчастний. Київ: Знання, 2011. 366 с.
24. Право Європейського Союзу: підручник / М. Р. Аракелян, М. Д. Василенко. Одеса : Фенікс, 2012. 390 с.
25. .Європейське право (право Європейського Союзу): навч. посібник для підготовки до іспитів / упоряд. І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. Київ: Центр учб. л-ри, 2013. 158 с.
26. Право Європейського Союзу: навч.-метод. посіб. / Юрій Медведєв, Ганна Сорока; Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2014. 287 с.
27. Право Європейського Союзу: підруч.: з урахуванням змін, внесених Лісабон. договором 2007 р. / М. Р. Аракелян, М. Д. Василенко; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». О. : Фенікс, 2012. 386 с.
28. Муравйов В. Захист прав людини в Європейському Союзі / В. Муравйов, О. Святун. Право України. 2011. № 6. С. 85–100.
29. .Саракуца М.О. Система джерел права Європейського Союзу / М.О. Саракуца. Право і безпека. 2010. № 4 (36). С. 27–31.
30. Стахєєва Г. Вплив Лісабонського договору на право конкуренції Європейського Союзу. Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. 2010. № 1(36). С. 42–47.
31. Третьяков, Д. Застосування практики Європейського суду з прав людини в Україні / Д. Третьяков. Віче: теоретичний і громадсько-політичний журнал / Верховна Рада України. 2007. № 9-10. С.41-44.
32. Европейское право: учебно-методические рекомендации для проведение практических зянятий для студ. юрид. фак. / Т.А. Горупа ; Брест. гос. ун-т, юрид. фак., каф. гражданско-правовых дисциплин. Брест : БрГУ, 2017. 48 с
33. Барановская И.М., Горупа Т.А., Шалаева Т.З. Европейское экономическое право: учебно-методический комплекс/ Барановская И.М. и др. Брест.: БрГУ, 2015. 130 с